

Lublin dn. 19. 07. 2026

dr hab. Anna Boguszevska prof. ucz.
Instytut Pedagogiki
Wydział Pedagogiki i Psychologii
UMCS w Lublinie

Recenzja dorobku naukowego, dydaktycznego oraz organizacyjnego
dr Joanny Barbary Aksman
w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego
w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie pedagogika

Przedmiotem oceny w niniejszej recenzji jest dorobek naukowo-badawczy dr Joanny Barbary Aksman przekazany w formie elektronicznej a przedstawiony w autoreferacie oraz w wykazie osiągnięć naukowych wraz elektroniczną wersją dokumentacji dotyczącej osiągnięć naukowych.

Recenzję stanowią: charakterystyka rozwoju zawodowego i naukowego Habilitantki, opinia o dorobku naukowym, w tym również publikacyjnym, przede wszystkim o wskazanej przez Habilitantkę monografii i cyku artykułów jako wiodącym osiągnięciu naukowym oraz opinia o dorobku dydaktycznym i organizacyjnym, opracowana na podstawie ich analizy oraz podsumowanie konkluzją. Analiza obejmuje dorobek naukowy Habilitantki, usytuowany przez Nią samą w obszarze pedagogiki oraz sztuki. Obejmuje on około dwudziestu lat (od nadania stopnia naukowego doktora nauk humanistycznych w zakresie pedagogiki w 2006 roku do złożenie wniosku o wszczęcie procedury habilitacyjnej w 2026 roku).

Charakterystyka rozwoju zawodowego i naukowego Habilitantki

Pani dr Joanna Barbara Aksman jest absolwentką z 1996 roku kierunku jednolitych studiów magisterskich o kierunku: *nauczanie początkowe* w Instytucie Pedagogiki na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. Praca magisterska pt. *Miejsce i rola telewizji w strukturze czasu wolnego dzieci klas młodszych* napisana została pod kierunkiem prof. dr hab. Anny Łukawskiej. Bezpośrednio po ukończeniu studiów, od października 1996 roku Pani Joanna B. Aksman prowadzi zajęcia na kierunkach pedagogicznych w Instytucie Pedagogiki

Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, jest doktorantką w Zakładzie Wychowania przez Sztukę. Równolegle z pracą na uczelni (listopad 1999 – listopad 2002) r., wdraża współautorski programu „Dzieci w Galerii”, zatwierdzony przez Wydział Kultury i Edukacji Miasta Krakowa i Katolickie Centrum Kultury w Krakowie. Zajęcia dla dzieci i młodzieży realizowane były w licznych w galeriach i muzeach sztuki współczesnej w Krakowie.

W 2006 roku uzyskała stopień naukowy doktora nauk humanistycznych w zakresie pedagogiki, nadany przez Radę Wydziału Filozoficznego Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie na podstawie pracy doktorskiej pt. *Programy telewizyjne o sztuce w procesie wychowania estetycznego w szkole podstawowej – stan obecny na przykładzie telewizji krakowskiej* przygotowana pod kierunkiem prof. dr hab. Jana Samka. Recenzentami dysertacji byli: dr hab. Joanna Danilewska, prof. UJ i prof. dr hab. Henryk Depta.

W lipcu 2007 roku dr Joanna Barbara Aksman podjęła pracę na stanowisku adiunkta w Uniwersytecie Andrzeja Frycza Modrzewskiego (UAFM) w Krakowie, pełniąc funkcję kierownika Zakładu Pedagogiki Przedszkolnej i Wczesnoszkolnej. W latach 2008-2025 pełniła funkcję prodziekana Wydziału Psychologii, Pedagogiki i Nauk Humanistycznych UAFM. Od lutego 2023 roku pracuje na stanowisku profesora uczelni. Od maja 2025 roku sprawuje funkcję kierownika studiów pedagogicznych na Wydziale Nauk Społecznych i Filologii UAFM.

Pani dr J. B. Aksman była też zaangażowana zawodowo w pracę poza uczelnią m. in. w Krakowskim Centrum Edukacyjnym INTERPROF, gdzie prowadziła autorskie zajęcia dla licealistów z dyscypliny pedagogika i nauki z nią spokrewnione. Brała też udział w scenach edukacyjnych w filmie dla dzieci o bioróżnorodności, zatytułowanym *Zwierzęta wśród nas* oraz przeprowadziła obnośną konsultację pedagogiczną (listopad 2010 r., Wzorcownia Film, Zespół Realizatorów Telewizyjnych S.C. A. Cieślak, J. Przybylski). Habilitantka, doskonaliła własne kompetencje językowe, medialne i dydaktyczne, uzyskuje; certyfikaty w szkoleniach i kursach doskonaląc

Ocena dorobku naukowego Habilitantki

Pani Joanna B. Aksman przed obroną doktorską opublikowała dwadzieścia opracowań naukowych. Po uzyskaniu stopnia doktora Pani Joanna B. Aksman w swojej pracy naukowej rozwija swoje zainteresowania i poszukiwania badawcze. W dorobku naukowym Habilitantki obejmujących ostatnie dwadzieścia lat znajduje się monografia autorska wskazana jako

AK

główne osiągnięcie naukowe oraz monografia wieloautorska: J. Aksman, Alena Doušková, Jolanta Gabzdyl i inni, pt. *Kompetencje Kształcenie Ewaluacja. W poszukiwaniu innowacyjnego modelu kształtowania i oceny kompetencji uczniów młodszych*, (Oficyna Wydawnicza AFM, Kraków 2015, ss. 304). W tym opracowaniu dr Joanna Aksman opracowała rozdział trzeci zatytułowany *Innowacje w kształceniu wczesnoszkolnym – na przykładzie modelu pracy z dziećmi zdolnymi plastycznie: „Nauka – Sztuka – Edukacja”* obejmujący strony 44-63. Przewodnim tematem są analizy zrealizowanego latami 2011–2013 projektu „Nauka – Sztuka – Edukacja” w Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego, który był nakierowany na tworzenie sieci współpracy w dziedzinie edukacji dzieci zdolnych plastycznie z klas 1–3 szkoły podstawowej z podmiotami zagranicznymi (Słowenia, Słowacja, Ukraina). Zaprezentowani zostali autorzy projektu oraz jego cele i struktura. W syntetycznej formie podane zostały rezultaty oraz podkreślenie innowacyjności przedsięwzięcia. Jak podkreśla Autorka „Model przełamuje stereotypy, związane z priorytetem w nauczaniu pisania, czytania i liczenia. Model pokazuje rangę edukacji plastycznej poprzez zwrócenie uwagi na rolę plastyki w rozwoju procesów poznawczych u dzieci (...)” s. 72. Zamieszczono również przykładowy scenariusz warsztatu działalności plastycznej dziecka opracowany przez Danutę Skulicz. Opracowanie to kwalifikuje się jako rozdział w monografii zbiorowej (wieloautorskiej).

Własny dorobek naukowy Habilitantka przedstawiła klasyfikując na kilka sekwencji tematycznych. Są to w dużej mierze opracowania współautorskie. Najskromniej prezentowana jest tematyka *Inkluzja w edukacji*, w której lokuje się jeden rozdział współautorki: J. Aksman, I. Szyniec, *Inkluzja w edukacji wczesnoszkolnej w realizacji modelu Nauka – Sztuka – Edukacja – studium przypadków* zamieszczony w monografii współredagowanej przez Habilitantkę (J. Aksman, B. Zinkiewicz, red., *Inkluzja. Wybrane aspekty w teorii i praktyce pedagogicznej*, Kraków 2019).

W kolejnym obszarze zatytułowanym *Diagnostyka pedagogiczna* Habilitantka wskazała cztery publikacje. Nie znalazłam pełnej zgodności w zapisach dotyczących wydania podręcznika - podany jest opis bibliograficzny współautorskiego podręcznika: J. Aksman, E. Wysocka (bez wskazania na procentowy udział Autorek), *Kwestionariusz nastawień intrapersonalnych, interpersonalnych i nastawień wobec świata. Podręcznik wersja dla uczniów klas IV–VI szkoły podstawowej*, Kraków 2011, s. 1–80, Oficyna Wydawnicza AFM, Kraków 2011, który odnalazłam jako publikację autorską Habilitantki pod tym samym tytułem wydany: Kraków 2011, Oficyna Wydawnicza AFM, Kraków 2011, ss. 93. Podręcznik opracowany został w ramach projektu: *Opracowanie narzędzi diagnostycznych i*

K/3

materialów metodycznych wspomagających proces rozpoznawania predyspozycji i zainteresowań zawodowych uczniów realizowanego przez Krakowską Akademię im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego. Tymczasem współautorski podręcznik wydały Ewa Wysocka, Joanna Góźdz pt. *Kwestionariusz nastawień intrapersonalnych, interpersonalnych i nastawień wobec świata. Podręcznik testu - wersja dla uczniów klas I–III szkoły podstawowej*, Kraków 2011, ss. 71, Oficyna Wydawnicza AFM, Kraków 2011).

Struktura obu podręczników jest analogiczna. Spis treści, ujęcie założeń teoretycznych opracowanych narzędzi badawczych posiadają minimalne różnice. Wykorzystany jest analogiczny zestaw literatury w wykazie biograficznym. Sytuację tę uzasadnia przedmiot badań. Różnice zaznaczają się w sposób naturalny na poziomie konstrukcji i opisu zastosowania kwestionariuszu nastawień intrapersonalnych, interpersonalnych i nastawień wobec świata z racji na - przeznaczenie dla uczniów klas 1-3 oraz klas 4-6. Zastawiające jest zatem czyja jest koncepcja pierwszej części wymienionych podręczników, których wartość naukowa jest znacząca. W tym dziale tematycznym wskazane zostały również dwa autorskie rozdziały w monografiach oraz współautorskie opracowanie (J. Aksman, S. Czapliński, M. Kliś), narzędzia *Kwestionariusz badania opinii na temat sposobu przygotowania młodzieży studenckiej do realizacji doniosłych społecznych wyzwań w XXI wieku* wykorzystanym i zamieszczonym w aneksie monografii S. Niecińskiego, *Model sylwetki absolwenta szkoły wyższej. Refleksje psychopedagogiczne*, Oficyna Wydawnicza AFM, s. 291–315, Kraków 2017.

Interesujący jest zakres tematyki wartościowej dla dydaktyki zatytułowanej *Innowacje w metodyce edukacji wczesnoszkolnej*, który tworzą cztery samodzielne opracowania, w tym trzy artykuły wydane w czasopismach: „Edukacja Biologiczna i Środowiskowa”, „Naukowe Zeszyty Ukraińskiego Katolickiego Uniwersytetu”, „Państwo i Społeczeństwo”.

W latach 2010 – 2014 według wskazań Habilitantki, w jej zainteresowaniach naukowych obecna była tematyka *Pedagogiczne aspekty pracy z dziećmi zdolnymi i uzdolnionymi*. Do dwóch wydań monografii zbiorowych pani dr J. Aksman napisała wstępy równoległe z Oleną Boczarową, z racji współredagowania monografii. Rozdział współautorski Elżbiety Gąterskiej i J. Aksman, *Metody nauczania uczniów uzdolnionych plastycznie – doniesienie z badań* wydany w monografii zbiorowej pod redakcją J. Aksman, O. Boczarovaej *Pedagogiczne i społeczne wsparcie uzdolnionych dzieci i młodzieży*, (Oficyna Wydawnicza AFM, Kraków 2013 s. 387–400) napisany został w oparciu o pracę licencjacką Elżbiety Gąterskiej pt. *Metody nauczania uczniów uzdolnionych plastycznie – na przykładzie opinii nauczycieli plastyki szkół podstawowych*, gdzie funkcję promotora sprawowała Pani dr

Joanna Aksman (Praca obroniona w Krakowskiej Akademii im. A. Modrzewskiego w 2011 roku). Poprawnie wykorzystana reprezentatywna, chociaż wąsko zakrojona literatura specjalistyczna odnosząca się do uzdolnień plastycznych (W. Limont, R. Popek, S. Popek) stała się podstawą do skonstruowania założenia badawczego mającego charakter diagnozy, przeprowadzonej wśród 30 nauczycieli plastyki pracujący z uczniami klas od IV–VI w publicznych szkołach podstawowych na terenie Rzeszowa. Założenie badawcze nałożyło opracowanym i użytym narzędziem badawczym klasyczny zestaw metod dydaktycznych - bez uwzględnienia specyfiki metodyki przedmiotu plastyka np. metod wynikających z typów lekcji charakterystycznych dla prowadzenia tego przedmiotu szkolnego. W obrębie analizowanej tematyki Pani dr J. Aksman w 2014 opublikowała rozdział *Diagnoza i wsparcie dzieci zdolnych plastycznie* w monografii *Reflexia a hodnotenie v primarnom vzdelavani*, (Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela – Belianum, Pedagogick fakulta UMB, Banská Bystrica 2014). Słusznie Habilitantka wycofała się z tego obszaru badawczego, wymagającego pogłębionej znajomości i rozumienia wizualnego języka sztuk plastycznych i swoistości jego nauczania.

Tematyka *Edukacja medialna w szczególności w odniesieniu do dzieci w młodszym wieku szkolnym* stanowi kolejny w zainteresowaniach naukowych Habilitantki, eksplorowany przez kilka lat obszar badawczy (2010-2015), który zaowocował największą ilością autorskich publikacji naukowych (5), opracowaniami pod redakcją merytoryczną (3) oraz materiałami dla nauczycieli (1).

Wskazany podział nie wyczerpuje podejmowanej przez Habilitantkę tematyki. Na przykład artykuł *Edukacja do czułości w literaturze Olgi Tokarczuk* opublikowany w kwartalniku „Edukacja Biologiczna i Środowiskowa”, 2023, nr 1 (s. 80-88) w dziale *Nauka i Dydaktyka* jest próbą szkicu mieszczącym się w zakresie historii wychowania i myśli pedagogicznej zrealizowanego interesująco z wartościowymi poznawczo treściami. W tym samym numerze czasopisma w dziale *Dydaktyka i Szkoła* znajduje się komunikat obejmujący swoiste poszukiwanie zastosowania metody Design Thinking. Współautorski tekst J. Aksman, Magdaleny Makuly i Kornelii Głodowskiej zatytułowany *Design Thinking w edukacji dla zrównoważonego rozwoju (pedagogiczna refleksja studentów – przyszłych nauczycieli)* wnosi do dydaktyki szkoły wyższej nowe i nowatorskie rozwiązanie (s. 239-251). Podjęta tematyka w tych opracowaniach jest ciekawa i nowatorska, zachowując charakterystyczną cechę twórczości naukowej Habilitantki, czyli przełożenia analiz opartych na literaturze, koncepcjach pedagogicznych na praktykę dydaktyczną. Tę swoistość należy docenić oceniając jako pozytywną.

KG

Habilitationka wskazuje, że 14 razy sprawowała funkcje redaktora/współredaktora naukowych monografii w tym pięć współredakcji publikacji w dydaktycznej serii pt.: *Dziecko w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym – Biblioteka nauczyciela* oraz 48 artykułów (w tym 16 czasopismach naukowych polskich i zagranicznych) oraz 8 filmów dydaktycznych. Tak zarysowany obraz twórczości naukowej nie jest rozległy, dominuje w nim praca redakcyjna oraz zespołowa. Główną wartość naukową wniosie cykl publikacji wskazany jako główne osiągnięcie naukowe.

Na szczególną uwagę zasługuje wydanie pod redakcją Habilitationki opracowania zbiorowego pt. *Nauka – Sztuka – Edukacja. Innowacyjny Model diagnozy, metod, form pracy i opieki nad uczniem zdolnym plastycznie*, (Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego, Kraków 2013) będącego analizą materiałów zgromadzonych 2012 roku podczas wizyt studyjnych w Ukrainie, Słowenii oraz na Słowacji, zorganizowanych przez Krakowską Akademię im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego jako projekt *Nauka – Sztuka – Edukacja, opracowanie i upowszechnianie Innowacyjnego Modelu diagnozy, metod, form pracy i opieki nad dzieckiem zdolnym plastycznie*, w ramach Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007–2013. Koordynatorem merytoryczny projektu była dr Joanna Aksman. Celem projektu było opracowanie modelu pracy z dziećmi zdolnymi a także utworzenie sieci współpracy z Ukrainą, Słowacją i Słowenią w celu rozpoznania i wdrożenia nowych wzorców diagnozy, metod, form pracy i opieki nad uczniem zdolnym plastycznie. Zespół opracowujący model tworzyli prof. nadzw. dr hab. Teresa Giza, prof. dr hab. Stanisław Hryń, doc. dr Danuta Skulicz, dr Joanna Aksman, dr Maria Kliś, Zespół współpracujący stanowili prof. dr hab. Bożena Muchacka, prof. nadzw. dr hab. Teresa Olearczyk, doc. dr Stanisław Nieciński, dr Anna Dettloff, dr Jolanta Gabzdyl, dr Krystyna Grzesiak, dr Małgorzata Karpińska-Ochałek, dr Klaudia Węc, mgr Katarzyna Piętka, mgr Anna Zięba. Zatem wśród Autorów opisów poszczególnych modeli pracy z dzieckiem zdolnym plastycznie w krajach partnerskich znaleźli się pedagodzy, psychologzy, metodycy edukacji plastycznej oraz artyści i historycy sztuki. Do projektu zaproszono 15 studentów. Recenzentami publikacji ze strony Partnerów zagranicznych były: mgr Patricia Biarincová, prof. nadzw. dr hab. Ołena Boczarova, prof. nadzw. dr hab. Anna Kožuh, ze strony polskiej prof. dr hab. Urszula Szuścik.

We wstępie napisanym przez Habilitationkę i dr hab. Teresę Gizę czytamy „Potrzebę wspierania uzdolnień plastycznych uzasadnić można teoretycznie przede wszystkim wpływem aktywności plastycznej na rozwój emocjonalny, społeczny, poznawczy oraz kreatywność” (s. 7). To ważne stwierdzenie świadczy o rozumieniu znaczenia aktywności

plastycznej w rozwoju dziecka a potem ucznia kształcenia zintegrowanego. Wskazuje na ogólnorozwojowy charakter tej aktywności, ważnej nie tylko dla dziecka uzdolnionego. Zwrócenie uwagi na ten czynnik jest dużą wartością projektu i wynikłych dalszych działań naukowo-badawczych i dydaktycznych.

W części pierwszej zatytułowanej *Modele edukacji dzieci uzdolnionych plastycznie w projekcie: Nauka – Sztuka – Edukacja* Pani dr J. Aksman opublikowała rozdział *Kształcenie i dokształcanie nauczycieli w Słowenii (ze szczególnym uwzględnieniem zakresu pracy z uczniem zdolnym)* s. 145- 173. W drugiej części pt. *Innowacyjny model diagnozy oraz wspierania zdolności plastycznych uczniów w młodszym wieku szkolnym* Habilitantka zamiesiła rozdział *Rozwijanie kompetencji nauczycieli w zakresie kształcenia uczniów zdolnych plastycznie – na bazie doświadczeń szkolnictwa Słowacji, Słowenii, Ukrainy i Polski* (s. 284-301). Opracowania mają charakter sprawozdawczy, bez szerszych interpretacji, mieszczą się w obszarze pedagogiki porównawczej.

Osobny dział stanowi opracowanie podręczników i materiałów dydaktycznych (w tym filmów metodycznych) do realizacji modelu Nauka – Sztuka – Edukacja (NES) we współpracy z Jolantą Gabzdyl. Założenie modelu NSE opiera się na programie edukacji plastycznej dla klasy I–III szkoły autorstwa Stanisława Hrynia. Niestety nie jest program wolny od uchybień i błędów merytorycznych, które są powielane w kolejnych opracowaniach autorstwa J. Aksman J., Gabzdyl. Dotyczy to stosowanego języka plastyki, typu: „proste figury geometryczne, proste układy z kilku brył, zaprojektuj prostą formę użytkową, układanka z prostych brył, z prostych materiałów i poznanych technik wykonać: kostium, maskę, lalkę...’’.

Autorki opracowały materiały dla nauczycieli i studentów do realizacji modelu Nauka – Sztuka– Edukacja wydane w latach 2015-2017 do pierwszego etapu nauczania (klasy I-III). Ten cykl podręczników jest spójny, ma podobną strukturę przy jednoczesnym wprowadzeniu ważnych, nowych treści na dla danego etapu realizacji modelu NES. Mimo, że w tytule rozbrzmiewa określenie *Innowacyjny model wczesnoszkolnej edukacji plastycznej*, nie dotyczy on z pewnością samej edukacji plastycznej ale użycia jej materii do kształtowania cech osobowości uczniów, co wynika w naturalny sposób z funkcji sztuki. I to właśnie jest mocną stroną przedsięwzięcia, które nie powinno z racji na słabość programową i niepełność treści, zastępować lekcje plastyki, ale być wzmocnieniem wychowawczym dla wszystkich uczniów. W proponowanej strukturze konspektów są poważne uchybienia metodyczne, podam kilka przykładów: zaliczanie materiałów i narzędzi warstwowych przynależnych technice plastycznej do środków dydaktycznych, schematyczne traktowanie metod dydaktycznych

wyliczając ich grupy bez uszczegółowienia i dostosowania do aktywności plastycznej, błędne i nieprofesjonalne nazywanie technik plastycznych np. brakuje użycia nazwy *monotypia* przy jej propozycji stosowania, czy nazwy *gwasz biały* powołując się na mieszanie pigmentów/farb z pastą do zębów (!) w celu ich rozbielenia, jak było to stosowane w latach 60. ubiegłego wieku. Źródło błędów tkwi między innymi w bezrefleksyjnym wykorzystywaniu literatury metodycznej tamtego okresu, a która przecież posiada cenny potencjał metodyczny. Inne uchybienia to proponowanie wykorzystywania schematów do odrysowania, które zagraża kreatywności dzieci, nie uwzględnianie kryterium rozwoju rysunkowego ucznia w doborze tematyki i technik plastycznych oraz rozwoju percepcji, brak odniesienia do integralnej koncepcji nauczania plastyki na poziomie kształcenia zintegrowanego wg S. Popka. Mimo tych braków, na plan pierwszy należy wysunąć bezsprzeczną wartość wykorzystania aktywności plastycznej do budowania pożądanych postaw wychowawczych i umiejętności życiowych, świadome kreowanie celów wychowawczych, gdzie aktywność plastyczna jest naturalnym dla dziecka środkiem realizacji. Autorki opracowały również cykl materiałów pomocniczych dla nauczycieli do realizacji lekcji w klasie I, II, III. Całość przedsięwzięcia ma dużą wartość poznawczą, metodyczną i wychowawczą. Brakuje oświadczenia o wkładzie pracy Auterek w wymienione publikacje.

Warto podkreślić, że Habilitantka brała udział 57 konferencjach naukowych krajowych i 24 międzynarodowych. Referaty wygasiła na 44 konferencje krajowych oraz 21 konferencjach międzynarodowych (21 konferencji na zaproszenie, 10 referatów w sesji plenarnej).

Dane naukometryczne Habilitantki

Informacja o liczbie cytowań publikacji wnioskodawcy, z oddzielnym uwzględnieniem autocytowań

Wskaźnik cytowań: 80, w tym autocytowania: 22; Źródło: Baza Google Scholar

Informacja o posiadanym indeksie Hirscha h-index: H-indeks: 5 i10- indeks 1

Źródło: Baza Google Scholar

Informacja o liczbie punktów MNiSW 1011 pkt (401 pkt do 2020 r. oraz 610 pkt do 2025 r.)

Projekty badawcze. Wdrożenia

Habilitationka wykazała się istotną aktywnością w realizacji badań na terenie innej niż rodzima uczelni oraz instytucjach kultury. Posiada doświadczenia badań w galeriach i muzeach sztuki współczesnej w Krakowie (projekt badawczo-dydaktyczny finansowany przez Urząd Miasta Krakowa „Dzieci w Galerii” w latach 1999–2003 (Galerii Zderzak, Galerii Bronisława Chromego, Galerii Starmach, Galerii Artemis, Galerii Krypta u Pijarów, Galerii ZPAP Sukiennice). W latach 2012–2013 koordynowała i prowadziła badania w uczelniach zagranicznych na terenie w Słowenii, Słowacji i Ukrainie, wraz zespołem naukowców i studentami. (projekt współfinansowany przez UE). Był to międzynarodowy projekt realizowany przez Krakowską Akademię im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego z udziałem 10 naukowców i 15 studentów zatytułowany *Nauka – Sztuka – Edukacja* nakierowany na opracowanie i upowszechnienie modelu diagnozy, metod pracy i opieki nad uczniem zdolnym plastycznie. Wypracowany tam model *Nauka – Sztuka – Edukacja* uwzględnił następujące założenia teoretyczne: teoria twórczości rysunkowej dzieci S. Szumana i psychologicznej koncepcji rozwoju twórczości plastycznego dzieci S. Popka; koncepcja P. Aggletona obejmującej strukturę oraz kształtowanie umiejętności życiowych, umożliwiających człowiekowi pozytywne zachowania przystosowawcze, dzięki którym skutecznie radzi sobie z zadaniami codziennego życia (umiejętności psychospołeczne, osobiste, społeczne, interpersonalne, poznawcze), model struktury zdolności plastycznych według S. Popka i W. Limont, ogólnej teorii zdolności (Trójpierścieniowy Model Zdolności J. Renzulliego), teoria inteligencji wielorakiej H. Gardnera, inwestycyjna teoria zdolności R.J. Sternberga i T. Lubarta, teoria konstruowania autorskich programów kształcenia, stymulujących i wspierających rozwój uczniów we współczesnej edukacji J. Gniteckiego).

Model NSE składa się z pięciu części: diagnostycznej, obejmującej obszary i sposoby wsparcia dziecka zdolnego plastycznie, programowej dotyczącej programów edukacji plastycznej, części dotyczącej kształcenia nauczycieli oraz część metodycznej. Model *Nauka – Sztuka – Edukacja* został wdrażany do wczesnoszkolnej praktyki pedagogicznej. Habilitationka jest koordynatorem prac badawczych nad pilotażowym wdrożeniem modelu w 15 szkołach podstawowych Małopolski. Po zakończeniu projektu (w 2015-2018 i 2022-23) prowadzi podłużne badania nad efektywnością modelu NSE w kolejnych 12 szkołach podstawowych Polski południowej.

Habilitationka prowadziła działalność badawczą również w innych placówkach (Polskie Stowarzyszenie Wychowania Pozaszkolnego im. Aleksandra Kamińskiego) oraz w szkołach podstawowych Krakowa, Wieliczki, Bochni, Olkusza, Oświęcimia, Jaworzna, Słupnic.

Habilitationka jest autorką programów kształcenia dla nauczycieli praktycznej nauki zawodu w projekcie „Z gospodarki do edukacji” (2008–2011), który znalazł się wśród dobrych praktyk wyróżnionych przez MEN. Jest współkoordynatorem (koordynator ds. materiałów dydaktycznych: poradników, filmów, materiałów na tzw. zieloną szkołę) ogólnopolskiego grantu *Opracowanie i udostępnienie spójnego pakietu narzędzi diagnostycznych i materiałów dydaktycznych wspomagających proces rozpoznawania predyspozycji i zainteresowań zawodowych uczniów* (2009–2011) oraz koordynatorem krajowego programu Ministra Zdrowia (projekt współfinansowany ze środków funduszu hazardowego będącego w gestii ministra zdrowia, organ prowadzący: Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii) pt. *Współczesne metody profilaktyki i terapii osób z uzależnieniami behawioralnymi*, realizowany w latach 2017–2018 na kierunkach: pedagogika, psychologia i medycyna.

Sprawowała funkcję kierownika projektu realizowanego w okresie od 22.12.2021 do 31.10.2023 roku oraz była współkoordynatorem merytorycznym projektu dydaktyczno-wdrożeniowego, uzyskanie dofinansowania z NCBR na projekt przewidziany do realizacji w latach 2019–2023 pt. Nauczyciel 5.0 nowoczesny program kształcenia nauczycieli na jednolitych studiach magisterskich w dziedzinie pedagogiki przedszkolnej i wczesnoszkolnej, współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014–2020, Oś Priorytetowa III. Szkolnictwo wyższe dla gospodarki i rozwoju, Działanie 3.5 Kompetencje w szkolnictwie wyższym.

Habilitationka współtworzyła i była koordynatorem ds. materiałów dydaktycznych: filmów metodycznych, niezbędników i poradników. W autoreferacie zaprezentowała szeroki wykaz projektów artystycznych realizowanych ze środowiskami pozaartystycznymi, mający rangę lokalną jak i międzynarodową (np. prowadzenie z dr M. Cziomerem warsztatów międzynarodowego programu CEPUS, lipiec 2025 r. w UAFM z udziałem studentów i wykładowców z uczelni ze Słowenii, Albanii i Chorwacji).

Działalność ta znalazła odbicie w odnośnych publikacjach wskazanych przez Habilitationkę w autoreferacie. Aktywność w tym zakresie jest znacząca, co wpływa na wysoką ocenę tego kryterium.

Udział w zespołach eksperckich lub konkursowych

Pani dr J. Aksman prowadziła konsultacje pedagogiczne do filmów metodycznych i instruktażowych dla nauczycieli (w ramach projektu finansowanego z EFS i Urzędu Marszałkowskiego w Krakowie artisticlygifted.ua.fm.edu.pl), oraz do filmu dla dzieci (Wzorcownia Film Zespół Realizatorów Telewizyjnych S.C. A. Cieślak, J. Przybylski, funkcja: udział w scenach edukacyjnych i konsultacja pedagogiczna w filmie dla dzieci o bioróżnorodności „Zwierzęta wśród nas”. Jak również z konsultacje do bajki: *Śladami Artisto w Muzeum* (wraz z prof. Piotrem Maniurką) w ramach wystawy: *Śląsk. Perły Sztuki od Gotyku po Barok* – dofinansowanie Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego (Muzeum Diecezjalne w Opolu, 2016).

Jest współautorką scenariusza do filmu i clipu muzycznego (z red. J. Przybylskim) o bezpieczeństwie dzieci w gospodarstwie rolniczym dla firmy ARKA-DIO.

Brała udział w organizowanych przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego spotkaniach konsultacyjnych w sprawie propozycji nowego modelu kształcenia nauczycieli przygotowanej w ramach projektu *Opracowanie modelowych programów kształcenia nauczycieli*”, realizowanego w ramach III osi priorytetowej Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, (24.11.2017 r. i 4.12,2017)

Pracowała wraz z zespołem pedagogów KAAFM nad sugestiami poprawek do nowych programów oraz do standardów kształcenia nauczycieli edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej. Brała udział w pracach zespołowych opracowujących zmiany do standardów kształcenia nauczycieli (Fundacja SOS dla Edukacji, Wydział Pedagogiczny Uniwersytetu Warszawskiego (od października 2025 r.). Działalność w tym zakresie oceniam pozytywnie.

Staże naukowe, członkostwo, rola recenzenta

Habilitantka prowadziła badania porównawcze w Słowenii, Słowacji i Ukrainie:

- Wydział Pedagogiczny Uniwersytetu na Primorskem w słoweńskiej miejscowości Capodistria (Koper) wizyta studyjna; 10-17.06, 2012
- Katedra Pedagogiki Wczesnoszkolnej i Elementarnej i w Instytucie Nauki i Badań Pedagogiki Wczesnoszkolnej i Elementarnej Wydziału Pedagogicznego Uniwersytetu Katolickiego w Ružomberku, koordynacja prac badawczych w Uniwersytecie w Ružomberku, 20.02-26.02, 2012
- Liceum dla utalentowanych uczniów klas starszych obwodu donieckiego przy

Donieckim Uniwersytecie Narodowym, (koordynacja prac i kontakt wirtualny z grupą badaczy przebywających na wizycie studyjnej w Doniecku, 19.04-26.04.rok 2012.

Pani dr J. Aksman od 2000 roku jest członem Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego Oddział w Krakowie (w latach 2002-2007 członek Zarządu Głównego PTP) oraz od 2008 członkiem Polskiego Towarzystwa Komunikacji Społecznej, Sekcja Edukacji Medialnej oraz Polskiego Towarzystwa Edukacji Medialnej. Natomiast od 2016 roku sprawuje funkcję redaktora tematyczny w dziale *Pedagogikaw* redakcji czasopisma „Państwo i Społeczeństwo”, była redaktorem 5 tomów: roczniki 2016,2018, 2021, 2023, 2025.

Habilitantka była współrecenzentką dwóch monografii (z dr hab. Zbigniewem Puckiem) red. J. Cynthia Mcdermott, A. Kington, M. Matulikova, *Paradigms and research of educational practice*, Department of Education Antioch University, Los Angeles 2012. oraz z (dr hab. T. Olearczyk), pod red. B. Łukasik, *Dydaktyczne dylematy edukacji*, Didacta, Kraków 2018. Sprawowała funkcje recenzentki kilkunastu artykułów w czasopismach z listy MNiSW: „Roczniki Pedagogiczne” KUL (3 artykuły), „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska, sectio J – Paedagogia-Psychologia”, (8 artykułów), „Studia Humanistyczne” AGH (1 artykuł).

Działalność i uczestnictwo w tym zakresie oceniam pozytywnie.

Ocena głównego osiągnięcia naukowego

Pani dr J. Aksman jako główne osiągnięcie naukowe, wskazała cykl czterech publikacji zatytułowany: *Kształtowanie umiejętności życiowych uczniów i uczennic klas początkowych w toku innowacyjnych warsztatów plastycznych „Nauka – Sztuka – Edukacja” realizowanych w paradygmacie dydaktyki konstruktywistyczno-interpretatywnym – na przykładzie badań eksperymentalnych, w ciągłości ich trwania (badania longitudinalne w latach 2013–2023) – na fundamencie teorii holistycznej edukacji zdrowotnej w ujęciu pedagogiki i psychologii pozytywnej*. W skład cyklu wchodzi opracowanie monograficzne oraz trzy artykuły autorskie, które opisują badania prowadzone w latach 2013-2023.

Wiodącym osiągnięciem jest wskazała monografię pt.: *Kształtowanie umiejętności życiowych uczniów klas początkowych w toku innowacyjnych warsztatów plastycznych Nauka – Sztuka – Edukacja – na przykładzie badań eksperymentalnych*, wydaną przez Towarzystwo Naukowe Societas Vistulana w Krakowie w 2021 roku. Monografia otrzymała pozytywną recenzję prof. dr hab. Stanisław Palki, dr hab. Małgorzaty Kuśpit, prof. UMCS. Opracowanie liczy 326 stron. Rozbudowany tytuł opracowania precyzyjnie dookreśla tematykę.

Struktura publikacji składa się ze *Wstępu* oraz pięciu rozdziałów, zakończenia, aneksu, bibliografii, spisu schematów i tabel oraz indeksu osobowego. We wstępie Autorka wprowadza czytelnika w genezę powstania modelu Nauka – Sztuka – Edukacja opracowanego przez Joannę Aksman, Teresę Gizę, Stanisława Hrynia, Marię Kliś i Danutę Skulicz, opisanego w wydanej 2013 roku publikacji jak również oraz prezentuje opis wdrożenia i planowania kolejnych badań. Autorka uzasadnia potrzebę wydania pakietu edukacyjnego objaśniającego realizację modelu NSE. Opisuje strukturę monografii. W wstępie brakuje, w mojej ocenie, odniesienia do aktualnego stanu badań podjętego zakresu badawczego.

Rozdział pierwszy zatytułowany *Kształtowanie umiejętności życiowych jako kluczowy aspekt Modelu Nauka – Sztuka – Edukacja - edukacja dla zdrowia psychicznego dla całej klasy szkolne* zawiera charakterystykę modelu NSE. Założeń modelu opierają się na systemowej, inwestycyjnej teorii twórczości Roberta J. Sternberga i Todda Lubarta, uwzględnione zostały między innymi koncepcja twórczości rysunkowej dzieci Stefana Szumana oraz Stanisława Popka. Znajdujemy również odniesienia do twórczości naukowej W. Limont. Nie uwzględniono najnowszych badań w zakresie kreacji plastycznej i percepcji dzieci w wieku wczesnoszkolnym U. Szuścik. Zabrakło, w wymiarze praktycznym, uwzględnienia integralnej koncepcji edukacji plastycznej S. Popka. Wykorzystano koncepcję Petera Aggletona odnośnie kształtowania umiejętności życiowych oraz założenia konstruowania autorskich programów kształcenia stymulujących i wspierających rozwój uczniów we współczesnej edukacji Janusza Gniteckiego

W poszczególnych podrozdziałach prezentowane są założenia teoretyczne modelu oraz jego praktyczny wymiar. Teorie wykorzystane do założeń działań edukacyjnych prowadzących do kształtowania umiejętności życiowych przez działania afirmacyjne, zastosowane w badaniach własnych autorki pochodzą z założeń edukacji zdrowotnej (holistyczny model zdrowia - zdrowie psychiczne, społeczne, emocjonalne). Budując holistyczny model zdrowia i salutogenezy Autorka wykorzystwała koncepcję Aarona Antonovsky'ego i Barbary Woynarowskiej. Wyjaśnia zakresy podstawowych kategorii pojęciowych (dobrostan, zdrowie, umiejętności życiowe oraz ich klasyfikacje). W rozdziale drugim zatytułowanym *Model Nauka – Sztuka – Edukacja – działania inkluzywne na rzecz integracji społeczności klasowe* prezentuje zakres pojęciowy inkluzji jako zjawiska mającego miejsce w edukacji prowadząc sprawnie narracje z wykorzystaniem różnych koncepcji i poglądów współczesnych badaczy (Lech Witkowski, A. Radziewicz-Winnicki, Martin Seligman). Te dwa krótkie rozdziały tworzą część pierwszą opracowania przywołujące

założenia i koncepcje trafnie uznane za ważne dla budowania założenia badawczego. Odwołania do teorii, ich analizy podane są bardzo syntetycznie, nierzadko powierzchownie.

Cześć druga pt. *Badanie umiejętności życiowych dzieci w młodszym wieku szkolnym – Podstawy metodologiczne* zawiera założenia metodologiczne badań własnych. Za przedmiot badań obrano wybrane umiejętności życiowe kształtowane u uczniów w klasach I-III, budowane przez zastosowanie rozwiązania metodycznego w trakcie cotygodniowych warsztatów plastycznych (spełniających wymogi podstawy programowej). Wyprowadzony cel główny planowanych badań to ukazanie wpływu trzyletniej realizacji modelu Nauka – Sztuka – Edukacja na kształtowanie wybranych umiejętności życiowych uczniów w młodszym wieku szkolnym. Ustalono cele szczegółowe, cele teoretyczne i praktyczne ważne dla praktyki pedagogicznej oraz problemy szczegółowe i hipotezy, zmienne i wskaźniki zmiennych. Główny problem badawczy jest następujący: *W jaki sposób trzyletnia realizacja modelu Nauka – Sztuka – Edukacja wpływa na kształtowanie umiejętności życiowych dzieci w młodszym wieku szkolnym, w grupach eksperymentalnych w porównaniu z grupami kontrolnymi prowadzonego eksperymentu pedagogicznego?*(s. 37)

Zmienną niezależną w prowadzonym eksperymencie pedagogicznym były warsztaty plastyczne. Opracowano nowy schemat konspektów warsztatów plastycznych, w których przewidziano czas na kształtowanie i doskonalenie wybranych umiejętności życiowych (schemat scenariusz obejmuje następujące elementy: relaksacja i motywacja, inicjacja/wprowadzenie, realizacja zadań – pierwszy etap, wizualizacja, realizacja zadań – drugi etap, afirmacja, ewaluacja). Pomysł na wykorzystanie aktywności plastycznej do kształtowania postaw oraz umiejętności życiowych uważam za trafny i pożyteczny. Znajduje on uzasadnienie zarówno w potrzebach rozwojowych dzieci jak i w możliwościach jakie daje tworzywo sztuk wizualnych oraz funkcje sztuki np. poznawcza, terapeutyczna, wychowawcza, kompensacyjna czy ludyczna. Tego ważnego aspektu Habilitantka nie eksponuje. Zastosowanie warsztatów plastycznych nawet prowadzonych w sposób nie do końca profesjonalny, umożliwi jednak dzieciom kreację, możliwości ekspresji i radości tworzenia, dając swoiste, bezpieczne (bez ocen) laboratorium wychowawcze. Z zestawu umiejętności życiowych (wg klasyfikacji Petera Aggletona) do badań słusznie wybrano umiejętności interpersonalne, umiejętności do budowania samoświadomości, umiejętności do podejmowania decyzji, umiejętności radzenia sobie i kierowania stresem. Badania prowadzone były metodą eksperymentu w warunkach naturalnych. Były to badania podłużne zaplanowane na trzy cykle roku szkolnego (2015- 2018). Realizacja badań przebiegała 12

As

szkołach podstawowych. Nauczyciele realizowali model w oparciu o powstające sukcesywnie Opracowane podręczniki i materiały metodyczne do edukacji plastycznej dla klasy I, II i III stały się dla nauczycieli realizujących model NSE obowiązujące. Jak pisze Autorka „Spośród szkół realizujących model wybrano trzy, gdzie przewidziano badania wskazanych zmiennych tymi samymi testami diagnostycznymi w szeregu czasowym, równoległym, corocznym. W tych trzech szkołach prowadzono badania tymi samymi narzędziami w 4 turach (początek badań 2015 r., badania po klasie pierwszej 2016 r., badania po klasie I 2017 r., i badania po klasie III, 2018 r. Szkoły wybrane do badań różniły się pod względem położenia aglomeracyjnego (duże miasto, średnie miasto, mała miejscowość” (s. 43). Zaplanowano technika eksperymentu grup równoległych. Do badań psychometrycznych wybrano trzy narzędzia (I. Cichecka-Jusińska, K. Pławska, *Kwestionariusz „Mały Kosmita”. Narzędzie do badania postaw Radzenia Sobie w Sytuacjach Trudnych Społecznie RSwSTS. Podręcznik testu – wersja dla uczniów szkoły podstawowej klas I–III*, MEN, Kraków 2011; K. Krasoń, *Skala Postaw Twórczych versus Odtwórczych (SPTO). Podręcznik do testu w wersji dla szkoły podstawowej klas I–III*, MEN, Kraków 2011; E. Wysocka, J. Gózdź, *Kwestionariusz Nastawień Intrapersonalnych, Interpersonalnych i Nastawień wobec Świata (KNIIS). Podręcznik testu – wersji dla uczniów szkoły podstawowej klas I–III*, MEN, Kraków 2011). Wykorzystano dodatkowo technika obserwacji sytuacyjnej, rozmowa z dzieckiem, test dojrzałości szkolnej, test projekcyjny oraz ankieta do nauczycieli prowadzących eksperyment odnosząca się do pięciu kroków modelu NSE w odpowiednim oprzyrządowaniu. Ustalono miejsce i czas badań oraz ich organizację. W opracowaniu zaprezentowano charakterystykę grup badawczych oraz zastosowanych metod statystycznych. W mojej ocenie założenia badawcze ustalono prawidłowo. Mimo zapewnienia o prowadzonych przygotowawczych szkoleniach, niepokoi mnie dobór nauczycieli, ich poziom przygotowania do prowadzenia aktywności plastycznej w trakcie prowadzenia badań. W publikacji nie znalazłam stosownych informacji.

W części trzeciej publikacji Autorka prezentuje wyniki badań. Uzyskane wyniki zostały poddane analizom statystycznym w celu wyłonienia zależności i zweryfikowania hipotez badawczych W rozdziale czwartym pt. *Model NSE a kształtowanie umiejętności interpersonalnych, umiejętności dla budowania samoświadomości, podejmowania decyzji oraz radzenia sobie i kierowania stresem u dzieci* przyjęto jeden schemat prezentacji wyników badań - w tabelach, nie zawsze tabele zostały wystarczająco opisane i zinterpretowane. Autorka operuje skrótami myślowymi np. *W średnim mieście, omawiamy badania szkoły*. Przy tak dużej ilości wyników badań zróżnicowanie graficzne prezentacji i

AB-

ich sposobu porównywania mogłoby pomóc, jak sadzę, wpłynąć na ich czytelność. Ilość tabel jest imponująca – 176. Habilitantka podejmuje udaną próbę zaprezentowania wniosków z badań w osobnych podsumowaniach częściowych, co nie było łatwym zadaniem. Warto zaznaczyć, że wysuwane wnioski z badań przyjąć należy z ostrożnością a nie pewnością, gdyż nie odzwierciedlają one pełnej rzeczywistości dając jedynie wgląd. Habilitantka zauważa te aspekty, planując i podejmując dalsze działania badawcze z interpretacją jakościową.

W sposobie realizacji badań, w mojej ocenie, brakuje szerszej obecności Habilitantki na realizowanych warsztatach plastycznych oraz i innych spotkaniach, w których stosowano narzędzia badawcze. Choćby częściowe ale osobiste monitorowanie badań w trzyletnim cyklu, znacznie poszerzyłoby Habilitantce możliwości analizy i interpretacji pozyskanych wyników. Takie zaangażowanie sprzyjałoby rytmiczności pracy nauczycieli i byłoby ich wsparciem. Ciężar realizacji badań spoczywał na nauczycielach dokumentujących działania badawcze.

Reportaż fotograficzny zajmuje dużą przestrzeń opracowania (s.146-252) wprowadzając i unaoczniając jakości plastyczne realizacji zadań. Nie jest jednak związany odpowiednimi oznaczeniami z wcześniejszą częścią opracowania. W tytułowych opisach pojawiają się błędne, niezgodne z językiem plastyki czy wymogami metodycznymi sformułowania np. Zapoznanie się z techniką rysowania i malowania s. 146 i nstp. proste rzeźby zwierząt, s. 166; prosta forma użytkowa s. 185, kompozycja rytmiczna i arytmiczna (?) s. 190. Uchybienia te nie zmieniają faktu że warsztatom plastycznym nadano ciekawą formę przez zastosowanie zróżnicowanych technik plastycznych, inspirację wyborem dzieł sztuki oraz stawianiem problemów plastycznych wymagających od uczniów zaangażowania wyobraźni, wykorzystania wiedzy z zakresu plastyki oraz umiejętności warsztatowych. Zaletą w planowaniu warsztatów jest podarowany uczniom czas przekraczający godzinę tradycyjną lekcyjną. Znaczącym dla wartości naukowej pracy zabiegiem, byłoby wprowadzenie choćby częściowych opisów i analiz będących zapowiedzią interpretacji jakościowych badań w oparciu o prezentację prac plastycznych. Zadanie to Habilitantka w częściowo uzupełniła w załączonych artykułach budujących główne osiągnięcie naukowe.

Habilitantka zgromadziła dość bogatą bibliografię, z dziedziny teorii i praktyki sztuk plastycznych oraz metodyki kształcenia plastycznego wybór jest skromny. Autorka ujawnia dość słabe rozeznanie w tym zakresie piśmiennictwa. W mojej ocenie dział neografii powinien być zamieszczony na końcu bibliografii. Całość zamyka aneks, w którym zaprezentowano schemat struktury modelu NSE, trzyletni program i plan zajęć plastycznych dla dzieci w edukacji wczesnoszkolnej, przykładowy scenariusz zajęć warsztatowych oraz wykorzystane w badaniach narzędzia badawcze. W opracowanym przez Habilitantkę

AS

scenariuszu zamieszczonym w aneksie, znajduje kilka błędów merytorycznych i uchybień w użyciu języka plastyki np. datowanie drewna użytego do wykonania ołtarza na ponad 1000 lat, niewłaściwie użyte pojęcie kolaż, brak sprecyzowania i przedstawienie uczniom zasady budującej kompozycje statyczną i dynamiczną i wiązanie jej jedynie z ruchem postaci (o statyce i dynamice kompozycji decydują środki formalne np. układ kierunków w kompozycji, koloryt, kontrast - takie podejście dawałoby uczniom szansę poznania alfabetu wizualnego).

Mimo wykazanych braków i uchybień monografia Pani dr J. Aksman oceniam jako interesującą, ważną i oryginalną publikację naukową, która wprowadza nowe wartości do obszaru pedagogiki. Zwraca uwagę na potencjał jaki tkwi w aktywności plastycznej dzieci i jej ogólnorozwojową i terapeutyczną wartość. Habilitantka ma tego świadomość pisząc: „Realizacja założeń pedagogiki pozytywnej i psychologii szczęścia w postaci nieodzownego, powtarzalnego, cotygodniowego określania zalet swojej pracy wpłynąć ma nie tylko na pozytywne myślenie u dzieci, ale szczególnie ma kształtować mocne strony dziecka w jego świadomości. Umiejętność podejmowania decyzji ćwiczona jest z kolei szczególnie w etapie wizualizacji, podczas którego dzieci tworzą w skupieniu, z zamkniętymi oczyma, własną wizję dzieła swojego lub grupowego, próbując określić w nim swoją rolę. Wiąże się to z zastosowaniem w poprzedzającym etapie inicjacji pobudzającej do myślenia twórczego atrakcyjnej techniki plastycznej lub twórczości znanego polskiego lub światowego artysty. Umiejętności radzenia sobie i kierowania stresem u dzieci umiejscowione są w schemacie warsztatów plastycznych szczególnie w trakcie realizacji zadań cz. 2, w części afirmacyjnej i ewaluacyjnej, która wymaga od dziecka ekspozycji na tle grupy indywidualnej i w małej grupie, która tworzy wspólnie dzieło plastyczne”.

W skład przedstawionego do oceny cyklu oprócz opracowanie monograficznego wybrano trzy artykuły autorskie. Pierwszy wskazany przez Panią dr J. Aksman artykuł opublikowany został w czasopiśmie „Humanitas Pedagogy and Psychology”, („Humanitas. Pedagogika i Psychologia”) w 2022 roku w tomie nr 2 (26), s. 57–72, zatytułowany jest Affirmation in education – innovative solutions in providing classes for children at early school education – statement of experimental – longitudinal research (Afirmacja w dydaktyce – innowacyjne rozwiązanie w prowadzeniu zajęć dla dzieci w edukacji wczesnoszkolnej – komunikat z badań eksperymentalnych – longitudinalnych). (40 pkt.)

Artykuł ten to swoiste podane w syntetycznej formie komunikatu uzupełnienie opisanego eksperymentu w monografii autorskiej, gdzie przyjęto założenie, że kształtowanie wybranych umiejętności życiowych może odbywać się w oparciu o program edukacji plastycznej, a powtarzalności jego elementów metodycznych zastosowanych w scenariuszach

As

zajęć będzie kształtować pożądane postawy i umiejętności. Autorka zaprezentowała wyniki badań psychometrycznych oraz nieprezentowanych wcześniej analiz jakościowych. Obejmują one wypracowania i tak zwane „samoportrety” uczniów, które odnoszą się do kategorii samoświadomości oraz nadziei pozytywnej. Analizując plastyczne prace uczniów konieczne jest wyodrębnienie i uściślenie kategorii, według których dokonujemy analizy. Powinny one uwzględnić specyfikę rozwoju rysunkowego dziecka, sposób budowania schematu postaci (zgodne z przywoływaną koncepcją rozwoju rysunkowego dzieci wg. S. Szumana) oraz odnosić się do wyrażanych emocji w formalnych wartościach pracy. Warto stosować technikę sędziów kompetentnych. Badania wytworów uczniowskich uzupełniono analizą wypowiedzi nauczycieli realizujących eksperyment. Mimo wskazanych uwag artykuł wnosi nowe aspekty interpretacji badań i jest wartościowy poznawczo.

Drugi artykuł wydany w czasopiśmie „Państwo i Społeczeństwo” 2023, nr 2, s. 139–161 (40 pkt.) zatytułowany *Kształtowanie umiejętności do budowania samoświadomości u dzieci zdolnych plastycznie– uczestników projektu Nauka – Sztuka – Edukacja (porównanie badań ilościowych i jakościowych)* również prezentuje założenia badawcze oparte na zastosowaniu modułu NSE w aspekcie interpretacji wyników jakościowych. Pierwsza część artykułu jest powtórzeniem genezy badań własnych oraz jego założeń charakterystyki modelu NSE oraz materiałów instruktażowych do jego realizacji. W drugiej części tekstu zaprezentowano wyniki obserwacji oraz testów projekcyjnych, uzyskane od uczniów kończących klasę II i III. Analizy ukazały stopniowy wzrost pozytywnej samooceny u dzieci wskutek stosowania nowego modelu dydaktycznego. Dane jakościowe nie wskazywały na spadek samooceny po drugim roku prowadzenia modelu, co zarysowało się w wynikach badań ilościowych. Wypowiedzi nauczycieli wskazują na zależność efektów od systematyczności i skrupulatności ich działań, to ważny dla efektywnej praktyki wniosek, płynący z badań. Analizy jakościowe wniosły nowe ważne aspekty do wniosków wynikających z wyników ilościowych prezentowanych w monografii autorskiej.

Założeniem artykułu zatytułowanego *Ciągłość trwania umiejętności życiowych dzieci– uczestników innowacyjnych warsztatów „Nauka – Sztuka – Edukacja” (badania longitudinalne 2013-2023)*, jak stwierdza Autorka jest wykazanie ciągłości badań własnych. Artykuł został opublikowany w czasopiśmie „Roczniki Pedagogiczne” Tom 16 (52) numer 1 – 2024 (70 pkt.). Autorka we wstępie zarysowuje wykorzystanie modelu NSE do badań własnych od 2015 roku, następnie charakteryzuje model „Nauka – Sztuka – Edukacja” oraz wykazuje ciągłość prowadzonych badań prowadzonych w latach 2013-2018. Odnosi się do teorii, na których oparty jest model NSE. Nowym obszarem jest prezentacja założeń i

185

realizacji prowadzonych badań w okresie od 27. 01. 2023 roku do 29. 05. 2023, które nakierowane były na określenie wpływu modelu NSE na ciągłość trwania ukształtowanych w okresie wczesnoszkolnym umiejętności życiowych uczniów badanych po 4,5 roku od zakończenia działań edukacyjnych związanych z realizacją modelu. Badano zatem uczniów klasy ósmej. W badaniu zachowano te same zmienne, które zastosowano w badaniach w latach 2015-2018. Problemy szczegółowe dotyczyły kwestii umiejętności interpersonalnych budowania samoświadomości oraz umiejętności podejmowania decyzji w badanych grupach eksperymentalnych w porównaniu z grupami kontrolnymi. Uzyskane wyniki świadczą między innymi, że stosowanie modelu NSE najsilniej wpłynęło na zachował ciągłość trwania wpływu na umiejętności radzenia sobie z sytuacją trudną i kierowania stresem u badanych. To bardzo ciekawe poznawczo założenie badawcze. Wsuwane wnioski z analizy danych badawczych zamieszczonych zarówno w monografii jak i w zaprezentowanych artykułach sugerują korzystny wpływ stosowania modelu NSE na rozwój kompetencji życiowych badanych. Ukazanie możliwości jakościowych interpretacji przeprowadzonych badań właściwie uzupełnia obraz wyników zinterpretowanych ilościowo, pełniej odzwierciedla rzeczywistość. Habilitantka ma tego świadomość.

Przedsięwzięcie badawcze Habilitantki ma twórczy charakter, wskazuje na nowe możliwości wykorzystania obszaru działań plastycznych dzieci, wnosi nowe interpretacje do wielkiej luki w dyskursie na temat kreacji i aktywności plastycznej uczniów oraz zasadności kształcenia artystycznego. Mimo wielu niedomagań w zaprezentowanej twórczości naukowej oceniam te działania pozytywnie.

Odnosząc się do całości działań naukowych, stwierdzam, że dorobek naukowy Pani dr J. B. Aksman jest znaczący dla rozwoju dyscypliny, w której Habilitantka pretenduje do samodzielności naukowej, w związku z tym oceniam go pozytywnie.

Działalność dydaktyczna, organizacyjna i współpraca z otoczeniem społecznym

Działalność dydaktyczno-organizacyjna Pani dr J. B. Aksman zasługuje na pozytywną ocenę, jest bogata i zróżnicowana. Składa się na nią duże zaangażowanie w prace nad tworzeniem koncepcji programowej wielu, nowych kierunków studiów tworzonych w latach 2009–2025 w Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego w Krakowie (kierunki studiów: *Pedagogika przedszkolna i wczesnoszkolna*, *Pedagogika przedszkolna i wczesnoszkolna z językiem angielskim*, *Pedagogika przedszkolna i wczesnoszkolna z wychowaniem plastycznym*, *Pedagogika przedszkolna i wczesnoszkolna z technologią informacyjną*,

Logopedia i pedagogika szkolna, Pedagogika stosowana oraz od roku 2019 studiów pięcioletnich magisterskich z nowymi standardami kształcenia nauczycieli stworzonych według innowacyjnego projektu NCBiR w latach 2019–2023). Habilitantka współpracując z władzami Wydziału Prawa, Administracji i Stosunków Międzynarodowych UAFM nad prowadzeniem nowego kierunku studiów I i II stopnia: *Kryminologia i Resocjalizacja*, jest również współtwórcą programu tych studiów.

Dowodem pozytywnej oceny kompetencji organizacyjno-dydaktycznych Habilitanta jest również powierzanie Jej odpowiedzialnych funkcji organizacyjnych. W latach 2008–2025 sprawowała funkcję prodziekana Wydziału Psychologii Pedagogiki i Nauk Humanistycznych Uniwersytetu Andrzeja Frycza Modrzewskiego w Krakowie, będąc odpowiedzialna za kierunki pedagogiczne. Sprawowała funkcję Koordynatora Wydziałowego Zespołu ds. Ewaluacji na oraz Zespołu ds. Oceny Tematów Prac Dyplomowych na kierunkach: *Pedagogika przedszkolna i wczesnoszkolna, Pedagogika stosowana, Logopedia i pedagogika szkolna* oraz przewodniczyła Komisji Rekrutacyjnej na Wydziale Psychologii, Pedagogiki i Nauk w latach 2012-2026 na Wydziale Psychologii, Pedagogiki i Nauk Humanistycznych UAFM (aktualnie Wydziale Nauk Społecznych i Filologii). Sprawowała ta również funkcję kierownika ds. kierunków pedagogicznych (*Pedagogika przedszkolna i wczesnoszkolna, Pedagogika stosowana, Logopedia i pedagogika szkolna oraz Pedagogika*).

Habilitantka jest członem Rady Programowej Studiów Podyplomowych UAFM (od 2009 i nadal). Kierowała studiami podyplomowymi w Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego w Krakowie *Pedagogika przedszkolna i wczesnoszkolna* (edycje do roku 2018). Aktualnie sprawuje funkcję kierownika studiów pedagogicznych na Uniwersytecie Andrzeja Frycza Modrzewskiego. Jest Autorką programów nowych przedmiotów dla studentów kierunków pedagogicznych: *Edukacyjne zastosowanie mediów, Praktyka wystąpień publicznych – warsztaty telewizyjne, Media w edukacji, Media w edukacji, Praktyka wystąpień publicznych – warsztaty telewizyjne*. Brała udział w tworzeniu programu praktyk na kierunkach: *Pedagogika przedszkolna i wczesnoszkolna, Logopedia i pedagogika szkolna, Pedagogika stosowana*.

Pani dr J. B. Aksman pracowała od 2012 roku jako członek Zespołu ds. Jakości Kształcenia, Wydziału Psychologii, Pedagogiki i Nauk Humanistycznych UAFM (obecnie Wydział Nauk Społecznych i Filologii). Jest członkiem Rady Wydziału Psychologii, Pedagogiki i Nauk Humanistycznych, Członek Rady Programowej na kierunku Pedagogika przedszkolna i wczesnoszkolna, Rady Dyscypliny - Pedagogika, Senackiej Komisji ds. Przewodów Doktorskich oraz Podkomisji WNSiF UAFM ds. Hospitacji Zajęć

Dydaktycznych w UAFM w Krakowie. Jest również członkiem Kapituły Konkursu „Złoty indeks” Uniwersytetu Andrzeja Frycza Modrzewskiego oraz Kapituły „Pro Arte Educationis” przyznającej nagrody za pracę dydaktyczną dla nauczycieli akademickich w tymże uniwersytecie.

Habilitantka jest promotorem 123 prac licencjackich na kierunku pedagogika oraz 71 prac magisterskich na kierunku: pedagogika II stopień i pedagogika przedszkolna i wczesnoszkolna, jak również recenzowała około 30 prac licencjackich i magisterskich. Sprawowała funkcje promotora pomocniczego w przewodzie doktorskim (promotor: dr hab. Teresa Olearczyk, prof. UAFM, Instytut Pedagogiki KUL; obrona doktorska: 18 listopada 2024).

J. B. Aksman jest autorką i realizatorką programu szkoleń dla nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej z zakresu *Innowacyjnego modelu edukacji plastycznej Nauka – Sztuka – Edukacja* (od 2013 roku) oraz koordynatorką działań dydaktycznych nauczycieli realizujących model w edukacji wczesnoszkolnej w szkołach podstawowych.

Była koordynatorem organizacyjnym prac nad powstaniem trzech pracowni dydaktycznych wraz z innowacyjnym wyposażeniem do realizacji zajęć dydaktycznych dla studentów kierunku pedagogika przedszkolna i wczesnoszkolna.

Należy również podkreślić udział w organizowanych przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego spotkaniach konsultacyjnych odnośnie propozycji nowego modelu kształcenia nauczycieli, przygotowanej w ramach projektu *Opracowanie modelowych programów kształcenia nauczycieli* realizowanego w ramach III osi priorytetowej Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój w 2017 roku oraz współpracy w grupie tworzącej nowe aspekty do zmian w standardach kształcenia nauczycieli w ramach współpracy z Fundacją SOS dla Edukacji i Wydziałem Pedagogicznym Uniwersytetu Warszawskiego) w roku 2025. Habilitantka brała udział wraz z zespołem pedagogów KAAFAM w pracach nad uwagami do nowych programów oraz do standardów kształcenia nauczycieli edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej.

Działalność o charakterze dydaktyczno-organizacyjnym nakierowana była również na rozwijanie współpracy międzynarodowej, o czym zaświadcza m. in. wdrożenie Modelu NSE w edukację szkół wyższych w Słowacji - Uniwersytet im. Mateja Bella w Bańskiej Bystrzycy i w Słowenii - Uniwersytet Primorski w Koperze, gdzie autorka prowadziła warsztaty ze studentami i wykładowcami, były jak sadze inspiracją z której ukształtowała się pasja naukowa Habilitantki.

Na szczególne podkreślenie zasługuje zaangażowanie w działalność popularyzująca naukę i sztukę zarówno w najbliższym regionie jak i na forum międzynarodowym realizowane co ważne, od kilkunastu lat systematycznie. Działania te obejmują bardzo liczne prowadzone szkoleń i warsztatów w ramach konferencji i innych wydarzeń. Grono odbiorców jest zróżnicowane w zależności od podejmowanej tematyki: nauczyciele, studenci kierunków pedagogicznych, uczniowie, pracownicy instytucji oświatowych, policjanci. Działalność ta realizowana była w ramach współpracy z wieloma instytucjami np. Małopolskiego Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Krakowie, Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej dla Dzieci Towarzystwo Naukowe Societas Vistulana, Małopolską Uczelnią Państwową im. Rotmistrza Witolda Pileckiego w Oświęcimiu Kuratorium Oświaty w Szczecinie i wielu innych.

Podkreślić należy zaangażowanie w cykliczne działania Np. koordynacja prac nad programem do corocznych edycji Dni Jana Pawła II realizowane wraz z dr hab. Teresą Olearczyk obejmujące cykle konferencji odbywających się w uczelniach wyższych miasta Krakowa oraz panele dyskusyjne, koncerty, wystawy prac plastycznych dzieci i młodzieży. Warto docenić inicjatywę Habilitantki funkcjonowania od 2017 roku w UAFM Teatru Pedagogicznego, który angażuje studentów kierunku pedagogika przedszkolna i wczesnoszkolna, przygotowywane spektakle odbywają się pod profesjonalną opieką merytoryczną reżysera Artura Dobrzańskiego i prezentowane są na czerwcowym uczelnianym Świącie Pedagogiki mającym szeroko zakrojone oddziaływanie w lokalnej społeczności.

Szeroki zasięg społeczny miały szkolenia zrealizowane na zaproszenie Kuratorium Oświaty w Szczecinie w ramach konferencji o zasięgu wojewódzkim pt. *Jak zrozumieć dziecko i zmotywować je do działania*, które odbyły się dniami 6–7 marca 2018 roku. Habilitantka wygłosiła również wykład pt. *Wpływ edukacji plastycznej na kształtowanie zdrowia psychicznego dzieci, w tym motywowanie do działań indywidualnych i grupowych na przykładzie projektu przeznaczonego dla dzieci w wieku wczesnoszkolnym Nauka – Sztuka – Edukacja*.

Interesującym przedsięwzięciem jest wydawanie cyklu monografii w latach 2019–2023 *Dziecko w Wieku Przedszkolnym i Wczesnoszkolnym – Biblioteka Nauczyciela*, nad którym pieczę merytoryczną wraz z dr. hab. J. Wnękiem, prof. UAFM miała Habilitantka. Warto zaakcentować aktywności: kierowanie w okresie 22. 12. 2021 - 31. 10. 2023 roku oraz współkoordynator merytoryczny projektu dydaktyczno-wdrożeniowego pt. *Nauczyciel 5.0 nowoczesny program kształcenia nauczycieli na jednolitych studiach magisterskich w dziedzinie pedagogiki przedszkolnej i wczesnoszkolnej* współfinansowany ze środków Unii

Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014–2020, Oś Priorytetowa III. Szkolnictwo wyższe dla gospodarki i rozwoju, Działanie 3.5 Kompetencje w szkolnictwie wyższym, nr projektu POWR.03.01.00-IP.08-00-PKN/18. (projekt przewidziany do realizacji w latach 2019–2023).

Ponadto Pani dr J. B. Aksman była koordynator i współkoordynator projektów i grantów: koordynator międzynarodowego projektu badawczo-dydaktycznego Nauka – Sztuka –Edukacja. Innowacyjny model diagnozy, metod, form pracy i opieki nad uczniem zdolnym plastycznie” (projekt współfinansowany przez UE, w ramach Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013 w działaniu 8.2. Budowanie pozycji Małopolski w europejskich sieciach współpracy, nr projektu: MRPO.08.02.00-12-430/10; koordynator działań w projekcie i współautor badań w trzech krajach partnerskich (Słowenia, Słowacja, Ukraina) oraz teoretycznego modelu NSE – pracy z dzieckiem zdolnym plastycznie w edukacji wczesnoszkolnej, koordynator prac badawczych nad pilotażowym wdrożeniem modelu w piętnastu szkołach podstawowych Małopolski w lata 2015–2018 i 2022–2023; koordynator krajowego programu Ministra Zdrowia: projekt współfinansowany ze środków funduszu hazardowego będącego w gestii ministra zdrowia, prowadzący: Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii pt. *Współczesne metody profilaktyki i terapii osób z uzależnieniami behawioralnymi*, realizowany w latach 2017–2018 na kierunkach: pedagogika, psychologia i medycyna i inne.

W okresie marzec–czerwiec 2022 roku Pani dr J. B. Aksman sprawowała funkcję opiekuna merytorycznego społecznego projektu edukacyjnego MiniAkademia adresowanego dla dzieci i ich mam/opiekunek z Ukrainy obejmujący pracę 80 osób w cyklu zajęć trzy razy w tygodniu. Zajęcia dydaktyczne prowadzili studenci i wykładowcy (projekt nominowany do nagrody ProJuvenes).

W dn. 10–11 maja 2024 Habilitantka prowadziła seminarium naukowo-dydaktycznego pt. *Kształtowanie umiejętności życiowych w holistycznym procesie edukacji dzieci w wieku przedszkolnym*” (w języku angielskim; dla nauczycieli z Islandii, z przedszkola Krógaþól Kindergarten Akureyri, zorganizowane na prośbę islandzkich nauczycieli celem poznania opracowanej w UAFM metody „Nauka – Sztuka – Edukacja”, kształtującej umiejętności życiowe małych dzieci. W 2025 roku w opactwie tynieckim w Krakowie organizowane były przez Habilitantkę spotkania tutorialne dla zdolnej młodzieży akademickiej. Zaangażowanie w przywołanych obszarach działalności oraz nagrody za działalność dydaktyczną oraz popularyzującą wiedzę zaświadczają, o wysokim poziomie umiejętności kierowania zespołem

i umiejętnością współpracy, jak również o wielości zasług na polu popularyzacji sztuki i nauki.

Konkluzja

Pani dr Joanna Barbara Aksman jest doświadczonym nauczycielem akademickim o bogatych dokonaniach organizacyjnych, dydaktycznych i społecznych w zakresie popularyzacji nauki. Jej dorobek naukowy jest na dobrym poziomie. Świadczy o tym przedłożona do recenzji dokumentacja w wymienionych obszarach, co uzasadnia wniosek o nadanie stopnia naukowego doktor habilitowanej w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie pedagogika. W konkluzji stwierdzam, iż osiągnięcia naukowe Habilitantki odpowiadają wymaganiom określonym w art. 219 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz.U. z 2021 r. poz. 478 z późn. zm.). W związku z powyższym popieram wniosek o nadanie dr Joannie B. Aksman stopnia doktora habilitowanego w dyscyplinie pedagogika.

Amy Bogusław